

Δημοσθένης
Ὑπὲρ τῆς Ῥοδίων Ἐλευθερίας

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο λόγος του Δημοσθένη «Ὑπὲρ τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας» είναι ένας έπαινος προς το δημοκρατικό πολίτευμα και αντίστοιχα ένα «κατηγορώ» κατά του ολιγαρχικού πολιτικού συστήματος. Είναι, επίσης, ένα «κήρυγμα» υψηλών ηθικών αρχών, οι οποίες πρέπει να διέπουν την άσκηση της πολιτικής στην Αθήνα και επιπλέον μια υπόδειξη ότι η άσκηση της εξωτερικής πολιτικής πρέπει να αίρεται πάνω από ασύμφορους συναισθηματισμούς και προκαταλήψεις και να έχει στόχο το γενικότερο και μόνιμο συμφέρον των πολιτών της Αθήνας και κατ' επέκταση (μπορούμε να πούμε) και κάθε πόλης. Όλα αυτά σε συνδυασμό με το ιδιαίτερα σημαντικό ύφος και την επιχειρηματολογία του ρήτορα, κάνουν το λόγο ακόμη πιο σπουδαίο.

Τα προαναφερθέντα αποτελούν μερικούς από τους στόχους της διδασκαλίας, αλλά και της αξιολόγησης, για το λόγο του Δημοσθένη «Ὑπὲρ τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας».

Πιο συγκεκριμένα με τη διδασκαλία των λόγων του Δημοσθένη (σύμφωνα με το «Πρόγραμμα Σπουδών της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας και Γραμματείας στο Λύκειο» του ΥΠΕΠΘ¹) επιδιώκεται:

- «Να επισημάνουν οι μαθητές τα στοιχεία που διακρίνουν το προσωπικό του ύφος, τον χειμαρρώδη λόγο του και την εύστοχη επιχειρηματολογία του.
- Να διακρίνουν την αταλάντευτη πεποίθησή του ότι η Αθήνα είναι η εγγυήτρια δύναμη της ελευθερίας όλων των ελληνικών πόλεων λόγω του δημοκρατικού της πολιτεύματος, το οποίο την καθιστά αντίθετη με κάθε μορφή τυραννίας ή πολιτικής επιβουλής.
- Να διαπιστώσουν την επικαιρότητα της πρότασής του, σύμφωνα με την οποία η εξωτερική πολιτική πρέπει να διαμορφώνεται με βάση το γενικότερο συμφέρον και όχι τα συναισθήματα των πολιτών.
- Να εκτιμήσουν την πολιτική θέση του Δημοσθένη ότι η δημοκρατική Αθήνα πρέπει να στηρίξει με δικαιοσύνη αλλά και αποφασιστικότητα

¹ Υπουργική Απόφαση Γ2/1090/5-3-1999 (ΦΕΚ 342/13-4-1999 τεύχος 2^ο, σελ. 4607).

κάθε μικρή δύναμη που αδικείται ή κινδυνεύει να υποδουλωθεί σε οποιοδήποτε ανελεύθερο ολιγαρχικό καθεστώς, όπως οι Ρόδιοι στον Μαύσωλο ή την Αρτεμισία, οι Μεγαλοπολίτες στη Σπάρτη ή οι Ολύνθιοι στον Φίλιππο.

- Να συζητήσουν την πεποίθηση του Δημοσθένη ότι για όλους τους παραπάνω λόγους η Αθήνα πρέπει να επιδιώκει σταθερά την ηγεμονία στον ελληνικό κόσμο και να μην παραιτηθούν από αυτή την αρχή, όπως συνιστούσε ο Ισοκράτης στον λόγο του *Περὶ Εἰρήνης*, που εκφωνήθηκε την ίδια εποχή με τον *Περὶ τῆς Ῥοδίων Ἐλευθερίας*, μετά τον συμμαχικό πόλεμο (357-355 π.Χ.)».

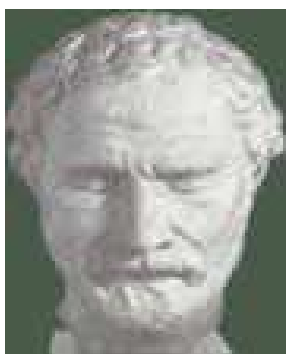
Με την εκπόνηση των ερωτήσεων αξιολόγησης καταβάλλεται προσπάθεια ώστε οι παραπάνω στόχοι να συνδέονται με την ερμηνευτική προσέγγιση του σχολικού εγχειριδίου «Ρητορικός Λόγος». Οι ερωτήσεις αξιολόγησης οργανώθηκαν κατά νοηματικές (και όχι διδακτικές) ενότητες, όπως και στο σχολικό βιβλίο. Βεβαίως οι ερωτήσεις αξιολόγησης για την κάθε νοηματική ενότητα, έστω κι αν αυτή περιλαμβάνει πολλές παραγράφους, είναι τακτοποιημένες κατά τη νοηματική σειρά του κειμένου έτσι, ώστε ο διδάσκων να μπορεί να προσαρμόσει εύκολα τις νοηματικές με τις διδακτικές ενότητες.

Δίνονται ερωτήσεις ερμηνευτικές, λεξιλογικές-σημασιολογικές και εργασίες για το σπίτι, ενώ για τις ενότητες που διδάσκονται από μετάφραση, μόνο ερμηνευτικές ασκήσεις. Επίσης, περιέχονται εργασίες συνολικής θεώρησης του λόγου, συνθετικές – δημιουργικές εργασίες και τέσσερα ενδεικτικά κριτήρια αξιολόγησης: δύο για 15' και δύο για ωριαία εξέταση.

Οι ερωτήσεις για την αξιολόγηση των μαθητών, οι οποίες ελπίζουμε ότι βοηθούν και στην καλύτερη οργάνωση της διδασκαλίας, αξιολογούν και τους στόχους κατανόησης των ιστορικών και των πολιτικών γεγονότων και της κοινωνικής ζωής της εποχής του Δημοσθένη. Επίσης, επιδιώκουμε να αντλήσουν οι μαθητές ανάλογα μηνύματα από το ρητορικό λόγο και να ασκηθούν να προσδιορίζουν και τις ηθικές αρχές, στις οποίες στηρίζει την επιχειρηματολογία του ο ρήτορας. Ακόμη, να εντοπίζουν και να

αξιολογούν τα επιχειρήματα σε ένα ρητορικό λόγο και μάλιστα σε ένα λόγο του κορυφαίου ρήτορα και σημαντικότετου πολιτικού «δασκάλου» της αρχαιότητας, του Δημοσθένη. Εξίσου σημαντικό είναι να εξοικειωθούν με τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο θέλει ο ρήτορας να πείσει, δηλαδή με την επίκληση στο «ήθος» των ακροατών, με την κατάλληλη παρουσίαση των «αντιπάλων» (εκείνων εναντίον των οποίων στρέφει την επιχειρηματολογία του), με την κατάλληλη «εικόνα» που παρουσιάζει για τον εαυτό του και με το ύφος που χρησιμοποιεί. Σε ένα ρητορικό λόγο, που πρέπει να εντυπωσιάσει και να επηρεάσει τους ακροατές, σημαντικό στοιχείο είναι και τα ρητορικά σχήματα, τα οποία «χρωματίζουν» το λόγο και τον κάνουν πιο έντεχνο. Οι μαθητές πρέπει να έχουν κάποια εξοικείωση με αυτά, γι' αυτό δίνουμε χαρακτηριστικά παραδείγματα, κυρίως με τη μορφή ασκήσεων αντιστοίχισης («αντικειμενικού τύπου»). Επίσης, και στις ασκήσεις ανάπτυξης δίνονται ορισμένα σχήματα λόγου και η ονομασία τους και καλούνται οι μαθητές να προσδιορίσουν τη λειτουργικότητα και το ρόλο τους στην αποτελεσματικότητα του ρητορικού λόγου.

Σημειώνουμε εδώ ότι ο διδάσκων σε άμεση επαφή με την τάξη του, με τους μαθητές του, θα βρει τον τρόπο για να επιτύχει καλύτερο μαθησιακό αποτέλεσμα χρησιμοποιώντας τις κατάλληλες ερωτήσεις αφού τις προσαρμόσει στη διδασκαλία του.

Δημοσθένης

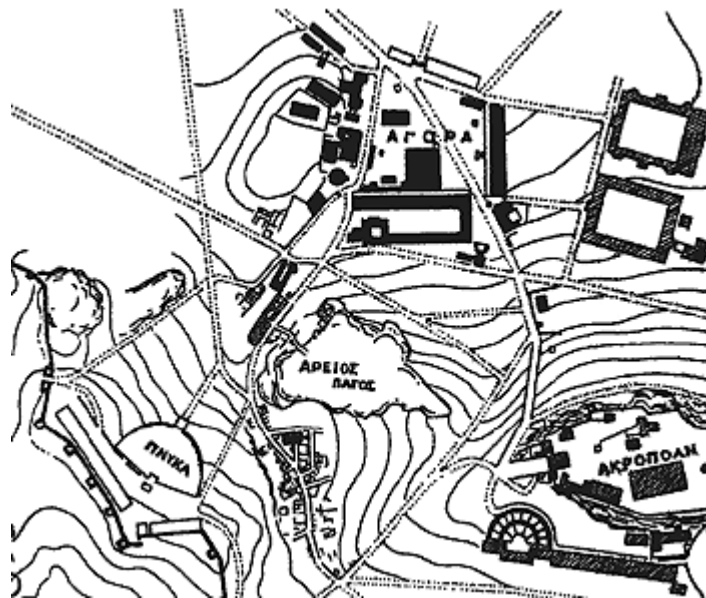
**ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΣΤΟ ΒΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ**

1. Ποιες συνέπειες είχε για τη μετέπειτα ζωή και εξέλιξη του Δημοσθένη ο τρόπος διαχείρισης της πατρικής του περιουσίας από τους τρεις κηδεμόνες («επιτρόπους») του;
2. Ποια επίδραση φαίνεται να είχε στον Δημοσθένη η αγόρευση του Αθηναίου πολιτικού Καλλίστρατου στη λεγόμενη δίκη του Ωρωπού;
3. Σε ποιες προσπάθειες του Δημοσθένη να διορθώσει τις φυσικές αδυναμίες του μπορούμε να διακρίνουμε την αδάμαστη θέληση του χαρακτήρα του;
4. Ποιο ήταν το επάγγελμα του λογογράφου, για ποιο λόγο το άσκησε ο Δημοσθένης και σε ποιες φάσεις της ζωής του;
5. Με ποιους λόγους του Δημοσθένη σημειώνεται η στροφή του στην πολιτική και ποιοι είναι οι στόχοι των λόγων αυτών;
6. Ποια γεγονότα σφράγισαν τα τελευταία χρόνια της ζωής του Δημοσθένη και ποιο ήταν το τέλος της ζωής του;
7. Σύμφωνα με τον W. Jaeger ο Δημοσθένης θεωρήθηκε «ο άτυχος τελευταίος πρόμαχος της ελληνικής ελευθερίας». Τα γεγονότα που σχετίζονται με το θάνατο του Δημοσθένη δικαιολογούν, κατά τη γνώμη σας, το χαρακτηρισμό «άτυχος»; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
8. Είναι γνωστό ότι ο Ισοκράτης διεκήρυττε την ανάγκη της ενότητας των Ελλήνων υπό τον Φίλιππο εναντίον των Περσών. Ποια θέση έπαιρνε ο Δημοσθένης στο θέμα αυτό;
9. Γιατί οι λόγοι του Δημοσθένη έχουν μεγάλη ιστορική αξία;
10. Ποιες πληροφορίες για την εσωτερική και εξωτερική πολιτική της Αθήνας αντλούμε: α) από τους πολιτικούς λόγους και β) από τους δικανικούς λόγους του Δημοσθένη;
11. Ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά των λόγων του Δημοσθένη από αισθητική άποψη;

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΡΟΔΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Ερωτήσεις από την Εισαγωγή του λόγου

1. Ποιες πόλεις αποτελούσαν τη «Δωρική Εξάπολη» και ποιο ήταν το θρησκευτικό τους κέντρο;
2. Ποιος από τους επτά σοφούς της αρχαιότητας έχει σχέση με τη Ρόδο;
3. Ποιος ήταν ο Δωριεύς και πώς συνέβαλε στη διοικητική αναδιοργάνωση των πόλεων της Ρόδου;
4. Ποια ήταν τα αίτια της αποστασίας της Ρόδου από τη Β' Αθηναϊκή Συμμαχία και ποια ήταν η συμμετοχή του νησιού στο «Συμμαχικό Πόλεμο»;
5. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα των επιχειρημάτων του Δημοσθένη στο ζήτημα της βοήθειας προς τους Ροδίους;
6. α) Ποια είναι η διάρθρωση του λόγου «Υπὲρ τῆς Ῥοδίων Ἐλευθερίας» του Δημοσθένη;
β) Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο του τμήματος του λόγου που ονομάζεται «πίστις» (§§ 5-34).

Αρχαία Αθήνα, Τμήμα Αγοράς